Tečaj XVIII. **NOVICE** List 1.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 4. januarja 1860.

СЛАВА

спѣвана светіма апостолома славенскіма

ЦІРІЛУ І МЕТОДУ

лѣта 1860

в веселі спомѣн њу апостолованја лѣта 860.

Двѣ свѣтлі звѣзді блішчете
на небу нам Славеном:
Ој светі Ціріл і Метод!
на небу нам Славеном.

Ста свету вѣру шіріла
славенска два апостола;
Ој светі Ціріл і Метод!
славенска два апостола.

Славене подучавала,
небеса јім одпірала;
Ој светі Ціріл і Метод!
небеса јім одпірала.

Славенскі вес род љубіла,
за все Славене моліта;
Ој светі Ціріл і Метод!
за все Сдавене моліта:

„Да Бог разум нам разсвѣтлі,
с љубавјој серце разјіскрі;
Ој светі Ціріл і Метод!
с љубавјој серце разјіскрі“.

„Да се крістјанско љубімо,
по братско се мілујемо;
Ој светі Ціріл і Метод!
по братско се мілујемо“. —

Двѣ свѣтлі звѣзді блішчете
на небу нам Славеном;
Ој светі Ціріл і Метод!
на небу нам Славеном.

Матија Мајар.

SLAVA

spevana svetima apostoloma slavenskima

CIRILU I METODU

leta 1860

v veseli spomen nju apostolovanja leta 860.

Dve svetli zvezdi bliščete
na nebu nam Slavenom:
Oj sveti Ciril i Metod!
na nebu nam Slavenom!

Sta svetu veru širila
slavenska dva apostola;
Oj sveti Ciril i Metod!
slavenska dva apostola.

Slavene podučavala,
nebesa jim odpirala;
Oj sveti Ciril i Metod!
nebesa jim odpirala.

Slavenski ves rod ljubila,
za vse Slavene molita;
Oj sveti Ciril i Metod!
za vse Slavene molita:

„Da Bog razum nam razsvetli,
s ljubavjoj serce razjiskri;
Oj sveti Ciril i Metod!
s ljubavjoj serce razjiskri“.

„Da se kristjansko ljubimo,
po bratsko se milujemo;
Oj sveti Ciril i Metod!
po bratsko se milujemo“. —

Dve svetli zvezdi bliščete
na nebu nam Slavenom;
Oj sveti Ciril i Metod!
na nebu nam Slavenom.

Matija Majar.

Zakaj hirajo kmetije in kako jim pomagati?

Če natanko pozvedujemo, zakaj gré današnji čas toliko kmetij na kant, se lahko prepričamo, da se je zadnjih deset let toliko kmetijam nemilih vzrokov nabralo, da nikoli pred tako. Zaostali dolgovi, preden je bila tlaka in desetina odpravljena, — odkupljenje desetine in tlake, — povišani davki, — mnogo slabih letin, — tù in tam po železnicah prikrajšani ali popolnoma vničeni zaslužek, — mnogo zavoljo vojske kmetijstvu odtegnjenih rok in še marsiktere druge okoljšine posameznih hiš so napravile vsaki kmetíi več ali manj skerbí in nadlog.

Tem nadlogam pa se pogostoma še pridruži zanikernost in nemarnost mnogih gospodarjev, — neumno staro kopito njih poljodelstva, — pijančevanje, — kvartopirstvo, potrata v obleki in še drugih napák.

Nasledek vseh teh okoljšin, kterih ali gospodarji **ni so** krivi ali pa **so** jih sami krivi, je pa, da so kmetije zanemarjene in slabo obdelane. Zavoljo tega ne morejo davšin opravljati in druzih dolžnost spolnovati; ne morejo živine rediti, kolikor bi je treba bilo, in ne orodja si napravljati, brez kterega kmetovavec ne more shajati. Kmetija zastane, dober kupec se ne oglasi, in ker kmetovavec hira in hira, mu nazadnje boben zaropoče.

Takim kmetijam, kjer so gospodarji in gospodinje zavoljo ravno pred naštetih napák **sami krivi**, da grejo čedalje bolj rakovo pot, **takim** kmetijam — to vsak umen človek previdi — **ni moč pomagati:**

Takega čaka
stergan rokal,
palca beraška,
prazen bokal!

Govorili bomo tedaj tù le od kmetij, kterim se more in mora pomagati.

Naj ima zemljiše še tako dobro zemljo, še tako pripravno lego, ne bo ga nikakor mogoče v dobrem stanu ohraniti, ne bo dajalo obdelovavcu stanovitnega dobička, ako kapitala manjka za obdelovanje. Treba je živine po velikosti kmetije, in živino je treba rediti zavoljo gnoja, brez kterega se kmetovanje misliti ne dá. Živina mora pa zdrava in močna biti, sicer ni mogoče polja prav in o pravem času obdelavati. Orodje mora biti dobro, sicer ni mogoče, zemljo za vsakoršne pridelke pripravno storiti. Manjka naj le ene teh rečí, je polju že žila spodvezana, — hirati začne; kmetovavec manj prideluje, globočeje in globočeje se zakopuje v dolgove in nazadnje ne more več na svojem posestvu obviseti.

Kmet dobí svoje posestvo po svojem očetu ali po kaki drugi dedšini ali si ga pa kupi.

Kadar ga dobí po svojem očetu ali kako drugač po dedšini (erbšini), ima večidel svoje brate, sestre in druge dede (erbe) plačati in še druge davšine poravnati; dostikrat gré s sestro nevesto tudi še kako govedo iz hleva; če je pa več sester nevest, pa še več.

Kmetu ostane le malo živine; tolaži se, da je bo kaj priredil. Al že ta čas se mu kupi gnoja zmanjšujejo, in kakor mu gnoja primanjkuje, tako mu tudi skednji bolj in bolj prazni prihajajo. Zgodí naj se pa še, da pride slaba letina, in kmet ima koj vsega premalo za svoje potrebe! S čem si hoče pomagati. Na pósodo je treba jemati!

Na pósodo dobí, pa samo da sebe ohrani in davke in druge opravke poravná; na svoje zemljiše se še ne spomni, da bi mu pomagal. Prejeto posojilo se na deset drugih straní potrosi, — zemljiša ne doletí ne cempêr te pomoči; temuč še le obresti (činži) od posojila se nabijejo na-nj, in kolikor večje breme ga teží, toliko manj more donašati. Tako zemlja donaša od leta do leta manj, in počasi pojemlje vsa premožnost. Živine ni v hlevu kolikor bi je bilo treba — in suha in slaba, ki jo še gospodar ima, ne daje nič dobička. Poljsko orodje gré v nič, novega ni od nikodar. Dolgovi rodé dolgove, ne da bi se kmetijstvu pomagalo, ampak samo, da se more kmet preživiti.

Nikogar ni volja, na tako zanemarjeno kmetijo kakega večjega zneska posoditi. Kmet se mora po manjših posojilih ozerati, stakne kakega oderúha, kteremu mora velike činže plačevati, včasi pa še kaj polja ali poljskih pridelkov namesti obresti prepustiti. Tako zabrede kmet v dolgove, da si ne more nikamor in nikakor več pomagati. Zanemarjenega in zapušenega zemljiša nihče neče pod roko kupiti in dobro plačati; okličejo ga, boben zapoje, in še tukaj se prodá večidel cenejše, kakor je bilo cenjeno, in tako pride gospodar z družino svojo na beraško palico.

Da bi se tedaj takim kmetijam pomagalo, ki pridejo brez svoje krivice v nesrečo, — in da bi se jim pomagalo o pravem času, to je, takrat kadar ni že prepozno, bi bilo treba: kmetijsko kreditnico ali naúpnico v vsaki deželi napraviti, ki naj bi imela v posamesnih kantonih svoje poddružnice. To bi se dalo najložeje z delnicami ali akcijami storiti. Posebno bi bilo pa treba:

1. Da bi bolj premožni in véliki in pa domoljubni posebniki s svojimi denarji matico (Grundfond) napravili po izgledu zavarovavnic ali asekuracijnih družb.

2. Da bi se izdajale majhne delnice (posojila) po 20 gld. pa tudi večje, — za činže po 5 gld. od sto, da bi se tudi manj premožni kmetovavci udeležiti mogli. Visoka vlada naj bi se naprosila za dovoljenje, proti gotovi (pupilarni) varnosti tudi otroške denarje jemati.

3. Ta kreditnica bi smela samo na kmetijstva in le v podporo (zboljšanje) poljodelstva posojevati pod 5 od 100; toraj bi ne smela posojevati temu ali unemu kmetovavcu le na njegove besede, temuč razsoditi bi imel to poseben odbor. Zavoljo tega bi se mogel

4. v vsaki večji soseski ali v vsakem manjšem kantonu s pripomočjo cesarskih okrajnih gosposk poseben kmetijsk odbor postaviti, kteri bi dolžnost prevzel, natanko pozvedovati, kakošna je kmetija tega ali unega, ki prosi posojila, — koliko potrebuje za popravo svoje kmetije; on bi imel tudi nad tem čuti, da se posojeni kapital prav oberne.

5. Kmetovavcu bi se dalo potem na pismo od odbora podpisano toliko denarjev, kolikor jih za svojo kmetijo potrebuje, in vpisali (vtabulirali) bi se ti denarji na to kmetijo.

6. Ako bi se vidilo, da se pri vsem tem kmetija zanemarja, bi se smel gospodarju kapital odpovedati, ali pa gospodar s pripomočjo kmetijskega odbora toliko časa pod sekvester djati, dokler bi se posojilo ne splačalo.

7. Posojeni denarji naj bi se skozi več let v določenih obrokih ali brištih ali pa malo po malo v manjših zneskih nazaj plačevali in pa tako zbrisovali; ali pa bi se utegnila ta reč tudi tako prerajtati, da bi gospodar v določenem številu let činž in kapital ob enem nazaj plačeval, to je, tako, da se k činžu, ki ga vsako leto plačati ima, priverže nekolikošna priklada, in tako se s samimi nekoliko večjimi činži pobota vès dolg.

8. Kmetovavcu pa naj bi se tudi na voljo dalo, njemu posojene denarje vselej, kadar bi mu bilo mogoče, ali saj nekoliko posojila, vsaki čas brez prejšne odpovedbe, verniti.

Tako bi se ta matica ne ohranila le v dobrem stanu, kakor matica hranilnice (šparkase), po ktere izgledu naj bi se osnovala, temoč tudi brez lastne škode, marveč z lastnim dobičkom bi blagor deržave množila.

V pripomoč kmetijstvu imajo v našem cesarstvu tù in tam srenjske žitnice, iz kterih dobivajo kmetje žita na pósodo. Te naprave so sicer koristne, al le malo pomoči dajejo kmetu. Ubožni kmet si sposodi žita iz njih za setev; res je, da mu ni treba denarjev izdajati; al koj po mlačvi mora žito poverniti pa tudi še mérico dati. Pride naj pa slaba letina, koliko mu ostane potem, ko sposojeno žito in merico verne, za njegove potrebe? Dostikrat malo ali pa celó nič. Sopet si mora žita za setev sposoditi kakor vlani tako letos in tako drugo, tretje in — vsako leto! Pomaga se sicer kmetu v taki stiski za tisti čas; al njegovi zemlji se ne pomaga nič. Zemlja ne dobi nič kakor samo seme, in pusta, pa še bolj pusta ostane kakor je bila.

Da je zemlja bolj rodovitna, potrebuje več kakor le samega semena. Treba je tudi denarja za potrebne orodja; treba je denarja za živino, da dela gnoj, kolikor ga je treba; treba je denarjev za marsikako popravo zemljiša. Ob kratkem rečeno: kmetovavcu je kakor vsakemu obertniku treba denarja, da ne omaga.

Razun vsega tega je pa treba, da se zlasti manjše kmetije ohranijo, število kmetijskih družb pomnožiti in kmetijskih šol na kmetih napraviti.

Kmet naj se učí, iz svojega zemljiša kolikor je moč dobička vsako leto dobivati, svoje pridelke v svoj največji prid obračati; uči naj se, kako v druzih deržavah kmetujejo, da se bodo njegovi pridelki s tujimi v dobičku skušali. V tem mu morejo biti in so mu tudi kmetijske družbe pripomožne. One mu dajejo dobre nauke in ga podučujejo po mnogih potih, — one mu oskerbujejo sadne in murvine drevesa, — one mu delijo nove semena, — one mu kažejo novo in drugod poterjeno kmetijsko orodje, — one so njegove zagovornice itd.

So sicer po deželah vse hvale vredne kmetijske družbe, ktere so sploh kmetijstvu zlo dobrotljive; tù in tam so se tudi že poddružice ustanovile, ki se trudijo po deželi

blagi namen doseči. Al premalo jih je še in premalo zdatne so, ker štejejo premalo družbenikov. Vsak kmet bi mogel stopiti kot ud kmetijske družbe v poddružnico.

Ker pa kmet najraji le to verjame, kar vidi in z roko zagrabi, je živa potreba, da so mu velike kmetije in grajšinske posestva kot izgledna šola.

Pokažimo le ubožnemu, nezaupljivemu in kratkovidnemu kmetu pot k premožnosti na njegovem lastnem svetu in dajmo mu pomočkov v roko, gotovo si bo začel sam prizadevati, do premožnosti priti; pridnost in delavnost se bote v njem zbudile in kmalo se bo odpovedal stari vraži, da je „staro kopito najbolje“ in sam bo začel svojo kmetijo zboljševati.

Še celó marsikter zanikernik, če le niste že popolnoma zatopile njegovega duha nemarnost in pijančevanje, kteremu se je, kakor sam spozná, iz skerbí in nevolje nad svojo revšino udal, bo dobroto spoznal in se z večjo ljubeznijo kmetije lotil, vidši, da od dné do dné boljša prihaja. Za ustanovljenje tacih poddružnic kmetijskih družb morejo pa najbolj duhovni gospodje pripomožni biti; ker ima kmet največ zaupanja do njih, jih bo najložeje stalo, mu dobrotljivost tacih naprav jasno dokazati.

Poddružnice kmetijske po kmetih bi se pa mogle večkrat v letu sniti v posvetovanje, da bi mogel vsakdo svoje mnenje in ravnanje brez ovinka povedati. Tako bi se dalo natanko pozvediti in prevdarjati, kaj je koristno kaj ne, in kaj je posnemanja vredno.

V našem cesarstvu je še veliko rodovitnega sveta, kteri pa se slabo obdeluje ali celó neobdelan leží, ker manjka kapitalov. Če bi se v podporo kmetijstva posebne kmetijske zaloge ustanovile, bi ne odperli samo kmetijstvu lepšo prihodnost, temoč tudi bogastvo cele deržave bi se pomnožilo.

Da bi pač visoka vlada to v prevdarek vzeti blagovolila!

Kjer je kmetijstvo na visoki stopnji, ondi cvete tudi obertništvo in kupčijstvo; kjer kmetijstvo cvete, ondi stojí deržava zmiraj na terdnih nogah. Kmetijstvo je nevsahljiv studenec deželnega premoženja, — gotova pot k moralnemu deržavnemu redu, in ravno zavoljo tega je posebne podpore vredno.

Posneli smo ta spis iz nemškega pod nadpisom: „Welches sind die Ursachen der jetzt so häufig vorkommenden executiven Feilbietungen, und durch welche Mittel liesse sich die Lage der kleinern Grundbesitzer je nach den provinciellen und örtlichen Verhältnissen heben und verbessern? Preisfrage der „Neuesten Nachrichten“, Beantwortung von Johann Pl., Pfarrer in Oels in Mähren“.

Živinozdravilske reči.

Bolezen v gobcu in na parkljih.

Iz Klane*) nam pišejo častiti gosp. Jakob Sajovec to-le: „Že zdavnej je pri nas bolezen med živino (volmi, kravami, ovcami), da jo gobec, jezik in noge bolé; ne more ne jesti ne hoditi, in jezik ima kakor zasmojen in mehurčast; to včasi manj, včasi delj časa terpí. Prosimo vas „Novice“ za kakošen svèt“.

Odgovor vredništva. Zlo navadna je ta živinska nadloga. Napada največkrat goveda, ovce in prešiče, manjkrat konje. Izperva se po posebnih, še ne dosti znanih vremenskih pomladanskih ali jesenskih uímah začne pri posamnih živinčetih ali pa napade, ko bi trenil, mnogo živine na enkrat. Dostikrat je nalezljiva, zlasti na parkljih, in se potem kakor kuga izširja. Čudna lastnost te bolezni je, da se rade po dve ali celó po tri bolezni združijo, namreč bolezen v gobcu z boleznijo na parkljih (gosenco) in pa včasih tudi z boleznijo na vimenu. Tù in tam ji pravijo ovčeč ali sajovec. Snažnost je pri tej bolezni večidel, ako ni huda, pervo in dosti zdatno zdravilo.

Vneti in boleči gobec naj se rahlo spira z okisano ali slano vodo; maselc jesiha se zmeša z bokalom vode ali se pest soli raztopi v nji, zraven pa prideni enmalo moke, in če moreš, enmalo sterdí (medú), da se ta voda vleče in gobec prevleče, kadar okoli lesene žlice rahlo cunjo ovežeš, jo v to vodo pomočiš in ž njo gobec rahlo otiplješ (pa ne dergneš). Grozno škodljivo je, s čebulo, česnom, poprom ali drugimi takimi ostrimi rečmí boleči gobec spirati. Treba je, da se živini večkrat hladne vode ponudi, da si gobec sama spere. Kadar so se mehurci prederli, pomaži rane večkrat s sladko smetano in belakom. Če se te rane gnojé, napravi mazilo iz 4 beljakov pa 1 lota sirovega galuna. Če živinčetu gobec gnjije, je treba ga spirati z žajbelnovo vodo in vodo kuhane hrastove skorje, kteri se enmalo kafrovca prilije. Klaja naj se bolni živini daje le mehka, da ji gobca ne bode ali rani; pijača močnata; snažnost v škafih in jaslih je potrebna. Zdrava živina naj ne stojí poleg bolne in naj svoj škaf ima.

Bolezen na parkljih, kteri tudi gosenca ali červ pravijo, pa napačno, ker ni ne gosence ne červa pri tej bolezni, je večkrat združena z boleznijo v gobcu. Ker so bolečine včasih hude, ne more živina na nogo stopiti in ne hoditi. Med parklji je vnetje večidel najhuje. Gnojni steržen, ki se tù pri ovcah napravi, imajo ljudje po krivici za gosenco ali červa. Če izperva le vneti živi deli pod rogom se gnojiti ali gnjiti začnó, se ločijo parklji tam pa tam; to je huda in dolgočasna bolezen, pa potem tudi, zlasti pri ovcah, nalezljiva. — Izperva, dokler bolezen obstojí le v vnetji, je merzla voda poglavitno zdravilo za boleče parklje, ki naj se ovijó v cunje, ki se od časa do časa polijó z merzlo vodo; tudi s kislim zeljem se ovijajo ali z ilovco namažejo in potem pridno z vodo polivajo, da je ilovca zmiraj vlažna. Ko pa tako parklje močimo, glejmo vendar na to, da živina ne stojí v luži, ampak da ji suhe postelje (nastelje) ne manjka. Tako imenovano „gosenco“ ali „červa“ z vervjó (štrikom) dergniti med parklji, je ravno tako neumno kakor škodljivo. Kadar se pod rogom gnojí ali gnjije, je že več vednosti treba, da se bolezen ozdravi. Ločeni rog se more odrezati, gnojni deli spirati s vodo kuhane hrastove skorje; smerdljiva gnojnica se mora odpravljati z umivanjem z dišečimi rečmi, kafrovcom itd. gnjili deli, divje meso itd. pokončavati z žganim galunom, z ojstro vodo, v kteri je raztopljen razjedljivi kupreni ali plavi vitrijol itd. Snažnost nastelje je pa perva pogodba. Zdrave živinčeta naj se ločijo od bolnih. Kadar je bolezen pri kraji, naj se dobro dobro očedi celi hlev.

Tako naj se ravná pridno in marljivo v vsem, da je bolezni pred konec in da ne postane kužna. Sploh bi bilo pa želeti, da bi naše slovenske bukve, ki zapopadejo vse živinske bolezni in druge potrebne reči, bile v rokah vsakega gospodarja.

*) Klana je 3 ure od Reke in pol ure na desno od cesarske ceste, ki pelje iz Reke v Terst. Mislim, da Klana sliši k Čičarii, kakor nošnja kaže. Če kdo drugač vé, naj pové.
Sajovec Jakob.

Naturoznanska drobtinica.

Lunini krajec — prerok vremena.

V francozkih novicah „Main et Loir“ piše zvedeni gosp. abè Tallereau od luninih krajcov to-le: „Dovolite mi, gosp. vrednik, da v vašem časniku nekaj naznanim, kar so poterdile 25letne skušnje: „Če je ob času šipa ali mlade lune — kakor pravijo — njeni krajec „gori obernjen“ je to znamenje, da bo celi mesec suho vreme; če pa je drugač obernjen, to je, proti izhodu ali tisti strani sveta, kjer sonce izhaja, bo vreme spremenljivo“. Verjemite mi, da si

tega si nisem sam izmislil, ampak da je to že stara skušnja, pa malo znana. Pred 25 leti, mesca sušca, mi je rekel star kmet: „Letos, gospod, bo senó drago; mesec obrača svoja rogova navzgor, in to pomeni sušo“. Kot neverni Tomaž se mu smejam, češ, to je bôsa. Al še tisto leto kakor v vseh sledečih sem se prepričal, da moj prerok res ni slame jedel. Leta 1857 in 1858 so bili lunini krajci skor vsak mesec navzgor obernjeni, in znano je, kakošna suša je té leti bila. Temu dostavljam le še to, da tudi divjaki v Ameriki to vedó“.

Po tem takem vendarle ni v vsem resnica, kar naš mojster pevec „Zvezdogledom“ poje:

„Vsi pojte rakom žvižgat,
Lažnjivi pratikarji,
Lažnjivi zvezdogledi,
Vremena vi preroki!“

Naj tedaj tudi naši gospodarji ne zanemarjajo lune pogledati, kadar bi radi vedili, kakošno bo vreme.

Nova cesarska postava
za rokodelstva in obertnije.

Oklicana je nova postava, ktera bo po vseh deželah našega cesarstva, razun Beneškega, mesca majnika veljavo zadobila. Ker ta postava, ki bo po vsem prekucnila dosedanje navade in razvade rokodelstva in obertnijstva, globoko sega v naše vsakdanje življenje, jo bomo v „Novicah“ natisnili celo po cecarskem patentu berž ko ga bo deželni zakonik razglasil v slovenskem jeziku. Danes pa že posnamemo poglavitniše reči iz nove postave, da dobijo bravci naši zapopadek od nje.

Vse obertnije in rokodelstva po ti novi postavi razpadajo v dvojne. Ene so take, da jih more začeti in ž njimi se pečati vsak (ali se je rokodelstva ali obertništva učil ali ne) proti temu, da gosposki le na znanje dá, da se bo lotil tega ali unega rokodelstva ali obertništva in se vé da davek plača, ki je za-nje določen. To so tako imenovane proste ali svobodne rokodelstva in obertništva. Druge so pa take, za ktere je treba gosposkinega dovoljenja, da se jih sme kdo lotiti. Te se imenujejo dovoljene ali koncesijonirane.

Tako določuje pervo poglavje nove postave.

Drugo poglavje govorí najpopred od tega sploh, kar je treba, da more kdo samostojen rokodelec ali obertnik biti, potem pa od tega, kaj je treba, da more kdo prosto rokodelstvo ali obertništvo početi, in kdaj se more dovoljenje dobiti.

Poglavitni pogoj za vsako samostojno rokodelstvo ali obertništvo, naj spada med proste ali dovoljene, je ta, da ima človek po postavah pravico, s svojim premoženjem sam gospodariti. Možk ali ženska — to ne dela nobenega razločka; kakor možki tako morejo vprihodnjič tudi ženske se pečati z rokodelstvi in obertnijami.

Sledeče rokodelstva in obertništva spadajo med tiste, za ktere se mora od gosposke dovoljenje dobiti in ktere se tedaj brez dopuščenja ne smejo opravljati:

1) natiskavci bukev, pisem, podob ali kar koli na papir, in ki v kuper, jeklo, les ali kamen režejo pisma, podobe ali kar koli, in ki kupčujejo z bukvami, podobami in muzičnimi rečmi,

2) izposojevavnice takih reči in pa bravnice;

3) ki se pečajo z občasno vožnjo ljudí,

4) najemni vozniki, ki na očitnih mestih s svojimi vozovi stojé, da prepeljujejo ljudí sèm ter tjè,

5) brodniki,

6) zidarji, kamenarji, tesarji,

7) dimnikarji,

8) trebivci kanalov ali jarkov,

9) konjoderci,

10) izdelovavci in prodajavci orožja in streliva, in zlasti puškarji,

11) izdelovavci in prodajavci gradiva za umetalni ogenj (Feuerwerk),

12) barantači z obnošenimi oblačili in posteljami, z obnošenim perilom in staro zlato, sreberno ali kakoršno koli starinsko robo,

13) prodajavci strupenih reči in zdravilnih zeliš,

14) gostivnice (oštarije), žganjarije, kavarnice.

To so obertnije in rokodelstva, za ktere je dovoljenja treba.

Vse druge, ki niso pod temi 14 verstami imenovane, spadajo med proste, za ktere ni treba nobenega dovoljenja, ampak le to, da se naznanijo gosposki.

§. 30 pravi, da c. k. ministerstvo notranjih oprav ima v soglasji s policijskim ministerstvom pravico, pozneje še kako drugo rokodelstvo ali obertništvo v versto dovoljenih postaviti, ako bi skušnja učila, da je sploh ali le za kak poseben kraj premembe treba. Ravno tako pa se more kako zdaj v versto dovoljenih obertnij ali rokodelstev spadajoče rokodelstvo ali obertništvo iz te verste vzeti in djati v versto prostih.

Pri pekih in mesarjih (ki pride zdaj v versto prostih rokodelstev) in pa pri dimnikarjih (ki so v versti dovoljenih) ukazuje nova postava, da ne smejo, če so pekarstvo, mesarstvo ali dimnikarstvo začeli, popustiti svojega rokodelstva kadar bi hotli, ampak oni morajo to popred gosposki na znanje dati, in ako ta za potrebno spozná, morajo še nekoliko časa, najdalje pa 2 mesca, pri svojem rokodelstvu ostati.

Nova postava določuje še veliko druzih reči na drobno, ki se stikajo s prostimi in dovoljenimi rokodelstvi in obertništvi, — govorí od sejmov in tergov, od razmer rokodelskih učencov in pomočnikov (kselov) do mojstrov, in še več druzih reči, ktere bomo povedali, ko bomo celo postavo natisnili.

O tej novi postavi sploh bomo menda priložnost imeli še večkrat govoriti. Danes le to rečemo, da nekteri jo bojo z velikim veseljem sprejeli, nekteri pa bojo hudo mermrali, — nekteri bojo prerokovali vse dobro od nje, drugi pa vse slabo. Uno in to pa se danes ne opira še na nobeno gotovo podlago, ker skušnja čez ene leta bo še le razodela pravo. Da rokodelstva in obertnije niso več ukovane v tisti jarm, ki jih je dozdaj tlačil, to je gotovo dobro, in bo poterdil vsak, kdor ne stavi luči pod mernik in komur je svobodno gibanje v vseh rečéh pri srcu. Al če kdo misli, da bo zdaj le kako rokodelstvo ali obertnijo na svojo roko začeti treba, pa bo že srečen in bogat, in pečene pišeta mu bojo same letele v usta, se bo grozno sam sebe goljufal. Zdaj ko bojo rokodelstva in obertništva proste in jih bo veliko več „na svojo roko“ začelo, bojo le tisti dobro izhajali, ki bojo najbolje svojo robo izdelovali in jo najcenejše prodajali. Da bojo pa to zamogli, bojo mogli v svojem rokodelstvu ali obertništvu ali sami dobro izučeni biti ali pa posebno izučene pomočnike imeti, — če ne, jih bojo prekosili drugi, in kmali bojo zaperli svojo delavnišnico ali štacuno ter pobitega serca gledali za mervico premoženja, ki so ga vtaknili v svoj „antverh“, pa jim je hitro po vodi splavalo! Le prebrisana glava, pridna roka in pa poštenost bojo vprihodnje obveljale; kdor se ni nič učil, kdor ne bo priden in delaven, zraven pa ne pošten, tega bo brez milosti stèrlo koló svobodne postave. Čas pravega učenja je tedaj še le prišel z novo postavo! In večidel za tega voljo so nas tiste dežele, v kterih že zdavnej taka postava veljá, prekosile v rokodelstvih in obertnijah. Ceh je bil dober za slabe glave in počasne delavce; svobodno rokodelstvo in obertništvo bo pomoč le prebrisanim glavam in izurjenim delavcom. Za tega voljo so pod krilom svobodne postave vsi poklicani, malo

malo pa bo izvoljenih, ako jim ne bo učenje pred vsem pervo.

Slovensko slovstvo v letu 1859.

Skerben gospodar pregleda konec leta zapisnik dohodkov in stroškov, da vé, ali mu napreduje gospodarstvo ali gré rakovo pot. „Novice“, vseskozi unete za dobro gospodarstvo, naj toraj pregledajo in povejo, kako je v minulem letu 1859 napredovalo naše slovstvo.

Razun čvetirih časopisov, ki so izhajali na čast in veselje Slovencom, so še sledeče bukve zagledale beli svet v pretečenem letu:

1. Vodnikov spomenik. Na svitlo dal dr. E. Costa. — Govorilo in pisalo se je o ti knjigi dosti v domačih in tujih časopisih, in povsod se je razodel le en glas — glas obče zadovoljnosti. Kdo bi tudi ne bil zadovoljen z bukvami, ki obsegajo 47 predmetov v slovenskem jeziku, spisanih večidel od veteranov naše književnosti. Pač lep spomenik so ž njim postavili Slovenci svojemu Vodniku.

2. Mlinarjev Janez. Spisal F. Kočevar v Zagrebu. Hvalili in grajali so naši časopisi pričujoče delo, nekteri zmerno in krotko, drugi zopet strastno in gnjevno, potem pa so zaperli pisatelju pot javnega odgovora, da je bil primoran, v 265. broji zagrebških „Narodnih Novin“ se oglasiti zoper pretresovavce ter se potegniti za svoje poštenje. — Žalostno je, da ne zapopademo slabih nasledkov domačega prepira in hervanja na našem književnem polji in da nam še ni prislovica prešinila možganov, ki pravi: „Sloga jači, nesklad tlači“.

3. Venec gledišnih iger. Izdaja J. D. v Gradcu. — V dveh spahljejih so se prikazale tri igre: 1) Drevar ali beli gaber, 2) Starost slabost, in 3) Pravi Slovenec. Tudi pri tem početji se je pokazalo, da ni mogoče brez dnarne pomoči napredovati. Namesto mesečnih zvezkov smo dobivali polletne, namesto obljubljenih dvanajst igrokazov le — tri.

4. Pesmarica. Na svitlo dali trije domorodci v Št. Jurji poleg Celja. — Vesele pesmice so se prikupile našim kmetom, ki ne sedijo radi tiho in klaverno pri majolki rujnega vinca, temoč radi ktero zakrožijo, kadar jim vinska kaplica glavo razžari. Drugi zvezek se pričakuje.

5. Krivica za krivico. Povest. Poslovenil Franc Malavašič.

6. Koledar slovenski 1860. Spisal P. Hicinger. — Edini obširniši naš koledar, kar so nehali „Koledarček“, „Koleda“ in „Romar“.

7. Pratika vélika. V imenu krajnske gospodarske družbe za prosto ljudstvo spisuje dr. Bleiweis. Častitljiva knjižica, ktera v več kot 10.000 iztisih hodi po vsem slovenskem svetu.

8. Nemško-slovenski del vélikega slovnika slovenskega se ravno kar dogotovlja pod vredništvom gosp. Cigale-ta. Hrepeni vsak domoljub po njem, in kako bi ne, ker je delo preimenitno za naše slovstvo.

To je naša bibliografija za leto 1859 razun nekterih duhovnih bukev.

„Zornica“ nam je bila obljubljena, ravno tako 5. zvezek „Slovenske gerlice“, pa ne una ne ta se ni zgódila. Od „Drobtinic“, našemu ljudstvu tako priljubljenih, še nismo nič slišali; berž ko ne jih je poparil vojskini hrup letošnjega leta. Tudi „Občna povestnica“ je zaostala letos. Družtvo sv. Mohora, ki je bilo letos za nas čisto mertvo, se sedaj temeljito predeluje, in nadjati se je, da ga bodo primerne prenaredbe omladile in okrepčale.

A. K. Cestnikov.

Slovanski popotnik.

* Nov jugoslavensk časnik nam je napovedan, in z toliko večjo radostjo smo sprejeli oglas ta, ker dosihmal Jugoslaveni nismo še imeli takega lista in ker nam je ime izdatelja njegovega porok, da bo izverstno vredovan. Radi tedaj spolnimo željo gospod dr. J. Agustinović-a in naznanimo tudi v „Novicah“ njegov list, ki ga bo izdajal v Beču (na Dunaji), berž ko mu doide dopušenje poglavarstveno, pod naslovom: „slovinski prvenci i vila sinjega morja“. Izhajalo bo na leto 24 listov, v poli leta 12 listov, četert leta 6 listov po 3 pôle; ena pôla pod imenom: „prvenca“, dve pôli pa pod imenom: „vile sinjega morja“. Obsežek novega lista nam naznanja gosp. izdatelj sam tako-le: „prvenci će se zabavljati popularnim znanjem o naravi i zdravlju (naturwissenschaften und medizin), ticalo se to napose medicine, kirurgie, okulistike, ginekologie ili veterinarie, vila pako puniće svoe listove zabavnim spisima, bilo kakve mu drago vrsti, nastoeći uedno, da što brže razvie i raširi svoja krila, čim više zabavan material se pojavljivati i uredništvu stigavati začme, prvenci i vila biće jednakoga formata, a moći će se svako i napose vezati.

prvenci i vila s poštarinom biće 3 mjeseca (6 listova) po 75 krajcara austriskoga nofca, $^1/_2$ godine (12 listova) po 1 for. 50 kr., a na godinu (24 lista) po 3 for.

skupi li se dovoljan broj dionika, te stane li material stigavati uredništvu, da bi vila i svake nedilje (po jedan list) sviet zagledavati mogla, tada bi se i ciena lista u zgodno tome doba mienjati i nanovo oglasivati morala.

nepojavi li se dovoljan broj dionika, položiću primljeni u ime lista novac s imenikom dionika društvu poučni pučki knjiga, ili kad ga do to doba nebi još bilo, ilirskoj matici, neka svaki svoe digne. vežem se na dalje, ako bi list budi kakvom nezgodom prie reda presta, da ću vratiti novac svakom dioniku po razmjeri listova, koi bi ga još išli.

ko nemisli biti dionikom, neka vrati prvom poštom list, napisav na ovitku riečcu „retour“; ko list nevrati, očitue i veže se biti dionikom.

nofce i listove, što mi ko pošlje, molim neka frankirano pošti predae pod imenom:

dr. agustinović gjuro, ck. viši liečnik
na miru. (u beču, herrnals, 272).

* V Ersch- in Gruber-jevi „Allgem. Encyclopädie der Wissensch. und Künste“, erste Section, LXVIII, 51. Bogen“ se nahaja pod besedo „glagolitisch“ obširen sostavek gospod dr. Miklošič-a o glagolici, v kterem imenitni naš rojak razlaga, kaj so zastran tega pismenstva mislili in kaj mislijo ti in uni učeni; zadnjič pa pristavlja z dokazi vred, kar se njemu samemu zdi najverjetnejše. To se pa tako-le dá ob kratkem posneti: Glagolica je starejša od cirilice. Sv. Ciril je glagolico med panonskimi Slovenci našel in za sv. bukve porabil. Sveti Klement († 916) pa je iznašel cirilico, vzevši iz gerške abecede kolikor je v nji dobil slovenščini priličnih čerk (namreč 21); za druge lastno slavenske glasove je privzel iz glagolice nekaj bolj ali manj primerjenih in priličnih čerk; nektere iz njih je pa čisto zmislil ali iz neznanega vira posnel. — Glagolico so nekdanji Slovenci najberže prejeli po Ilirih, neslovenskem plemenu, iz starogerške abecede, po tem ko so se naselili v Panonijo. Od Slovencov so jo dobili in nekako po svoje premenili Horvatje, zato se govori tudi od slovenske in horvaške glagolice. Sklepa se ta sostavek z razkazom starih spomenikov oboje glagolice. Med sodbami druzih učenih je sosebno mikavna Pertz-ova (K. Pertz „De cosmographia Ethici“. Berol. 1853), da iznajdnik glagolice je bil tisti Ethicus, čigar abecedo sv. Hieronim na več mestih v misel jemlje. — Gosp. Miklošič pa opominja temu nasprot med drugim, da so Slovani težko že v 4. stoletji bivali ob dolnji Donavi ali celó v Istri. In ker se govori tù od sv. Hieronima, nam sopet prihaja na misel v lanskem „Slovenskem Prijatlu“ omenjeni pa menda že pozabljeni pismonosec

sv. Pavla z imenom Tihik, ktero ime sv. Hieronim, kakor pravijo, v svojem razkladu Pavlovih pisem z latinskim „silens“ tolmači. M.

Dopisi.

Iz Varaždina 1. jan. M. K. — Pri nas na Horvaškem se literarno obnebje spet nekoliko bolje jasni. „Leptir“ se je koj razpečal, da je treba v drugo ga natisniti. Nekteri Serbi, ki jim je do oči priferlel, kupili so ga samo zato, ker so vidili v njem sostavke s cirilico natisnjene. Lepa je ta knjižica in „Leptir“ si je svest, da, kolikorkrat bode se prikazal, drag bode v vsakem horvaškem vertu. Jezik je večidel lep in dober; izvzeti je treba samo sostavek „uspomena maršala Marmonta“. Narodna knjiga, F.-ov koledar se jako razprodaja in tudi ona ima se nadati dolgega življenja. „Narodne novine“ prinašajo čedalje več zanimivih sostavkov in si nabirajo s tem več in več bravcov. Prevod Puškinove pesmi „Ruslan in Ljudmila“, ki so ga prinesle, se je tako prikupil, da ga je bilo treba v posebno knjižico pretiskati. Dobiva se v Zagrebu po 50 kr. a. v. Tudi imamo na Horvaškem še zmirom rodoljubne žene. Taka je blizo nas v Biškupcih četert ure od Varaždina gospa Prašnička, ki je v narodnih novinah sprožila blago misel, da se osnuje družtvo za izdavanje dobrih knjig za prosto ljudstvo, in je obljubila za to vsako leto po 20 goldinarjev dati. Od vseh strani prihajajo odzivi in ni več dvomiti, da bi se ta prekoristna stvar na noge ne spravila. Jaz tudi ne dvomim, da bo saj nekoliko Slovencov iz Kranjskega, Koroškega in Štajarskega tudi po svoji moči ti dobri in predobri stvari pripomoglo. — Na naši gimnaziji je letos čez 260 učencov. Uči se v naši gimnaziji po ministerski naredbi razun zgodovine v 3. in 4. razredu, in pa nemškega jezika vse v domačem jeziku; nekteri učitelji pa rabijo oba jezika, češ, da bi se ne godila krivica ne Horvatu ne Nemcu. V gornji gimnaziji pa je razun ilirskega jezika in keršanskega nauka vse nemško. Staroslovensko uči tudi letos gosp. Zepić. Kaj pa v Ljubljani? Saj bi vendar Slovenci tudi mogli slovenski znati! Eno moram Vas še poprašati. Slišali smo glas, da bi se imela ustanoviti v Kranji nižja gimnazija. Ali ste slišali, kaj so mili moji Kranjci sklenili? Ali so vendar tako pametni, da so prijeli to stvar z obema rokama in uvidili korist, ki je jasna kakor beli dan? Povejte, povejte, kar ste zvedili. *)

Iz Zagreba 28. dec. A. K-s. — Blagorodna gospa Jelisava Prašnička pozivlja v 269. broji „Narodnih Novin“ vse sine, posebno pa hčere horvaško-slavonske, naj prinese vsakteri po svoji moči manjši ali večji dar, da se utemelji družtvo za izdavanje koristnih bukev med prosti narod ali čisto zastonj ali pa za celó malo plačilce. Obljubila je blaga gospa vsako leto v ta namen darovati 20 gold., nadjaje se, da ji bo v kratkem priskočilo več radodarnih rok. In res, vsak list „Nar. Nov.“ nam prinese radosten odziv zdaj iz tega zdaj iz unega kraja horvaško-slavonske domovine; povsod je bil predlog gospé Prašničke sprejet z velikim veseljem in uzhitom. Najpopred so položili nekteri domorodci iz Varaždinskih toplic 40 gld. v ta namen, potem bogoslovci djakovački 17, bogoslovci senjski 25 in bogoslovci zagrebški 42 gld. itd. Ravnateljstvo „matice ilirske“ je sklenilo v sednici 23. t. m., naj se naznani po „Narodnih Novinah“, da je pripravno nabirati dobrovoljne prineske za izdavanje ljudskih knjig, prineske točno bilježiti, imena darovnikov po novinah priobčevati in skerbeti za vse, kar je pri takem podvzetju potrebno. Potem še le, ko bo obilo dnarjev nabranih, se bo posvetovalo in razpravljalo po novinah, kako in kaj se ima napraviti: ima li se novo družtvo osnovati, ali pa morebiti vse opravilstvo kakemu že obstoječemu družtvu izročiti. Potem se bodo ali bukve izdavale iz prineskov, ali pa se bodo prineski kam vložili in potem le obresti obračale v izdajo knjig; bodo li darovniki svoje prineske brez vsake lastne koristi davali, ali hočejo v primeru na prinesek primeren broj izdanih bukev brez plačila si prilastiti, in naposled, bodo se li knjige čisto zastonj ali za malo ceno razdavale. — Ravno sedaj so prišle izpod tiska „Pripovesti od Mirka Bogovića“. Lična knjiga obsega na 270 drobno tiskanih stranih osem pripovedk, ktere so že sicer počemši od leta 1852 do 1856 po naših časopisih tiskane, pa zato vendar zlata vredne gledé notranje vrednosti in zaderžaja. Bile so namreč dve od teh osem pripovedk obdarjene s pervim razpisanim darilom, četiri pa je doletela redka čast, da so bile od bratov naših Čehov prevedene na njih jezik in priobčene po časopisih. — Nadjamo se za novo leto tudi novega političnega časnika. Berž ko bo gotovo, da pride na beli dan, bom „Novicam“ naznanil veselo novico.

*) Kolikor je nam znano, bojo radi lepo poslopje darovali za šolo. Vred.

Iz Kranja. Pred tremi dnevi ponoči so roparji nekega voznika, ki je suhe češplje na Gorensko peljal, na cesti med Kranjem in Medvodami napadli, mu okoli 300 gold. vzeli, konja pa zabodli.

Iz Ljubljane. A. P. — Na sv. Štefana dan po zjutranjem slovesnem cerkvenem opravilu so imeli udje katoliške družbe rokodelskih pomagavcov prav veselo večernico; praznovali so namreč po svoji stari navadi „božični kres“ (Christbaum) v družbenih sobah, kjer je bilo vse lepo razsvitljeno in ozaljšano. Najpred spregovoré za družbo vès vneti prednik gospod dr. L. Vončina, in potem začnejo udje peti in slovesno govoriti po slovensko in po nemško. Izmed slovenskih govorov so bili poslušavcom posebno všeč Olibanov „Ozir v nebo“ in pa Kurnikova „Rokodelska“, ktero častitim bravcom podamo, kakor jo je verli naš pesnik sam deklamiral; tako-le se je glasila:

Rokodelska.

Ko zima se približa,
Prestati ni mojstrov,
Vsa druga je njih viža,
Jim marsikaj ni prav.

Dost mora jih požreti,
Kdor neče ven na mraz,
Za njimi pesem peti,
Dokler je zimski čas.

Ko zima nam odleže,
Pa mojstre spet skerbi;
Marskteri punkelje zveže,
Lepo se posloví.

Prijazno mojster pravi:
„Ne hodi še od tod,
Naramnik v skrinjo spravi
In palco deni v kot!“

„Nabralo se je delo,
Če zdaj me zapustiš,
Hudó me bo imelo,
Krivico mi storiš!“

Rad hočem ti pridati,
Da boš dovoljen spet,
Edino hčerko dati,
Ob kratkem boš moj zet!“

„„Zahvalim za pridajo,
Zahvalim za deklé,
Naj drugi se sladkajo
In ž njo se veselé.““

„„Jez hočem še po sveti,
Kaj skusiti želim;
Povsod kjer sonce sveti,
Zdaj rožico dobim““.

„„Kadí se bela cesta,
Prijetno vreme je,
Železnica od mesta
Do mesta se vije““.

„„Če nočem peš hoditi,
Imam še nekaj kron,
Zamorem se voziti,
Zažvižgal bo hlapon!““

„„Tako smo mi samiči,
Kjerkoli nam ni všeč,
Svobodni kakor tiči
Odrinemo jo preč!““

„„Mi nimamo zaveze,
Ne ljubic, ne dolgá;
Vsak svojo težo nese
Sercá veselega.

Ko je gosp. Kurnik končal deklamacijo, ni bilo ploskanja pred ne konca ne kraja, da se je pesnik vdrugič na odru prikazal in je v veselje poslušavcom začel drugo deklamacijo „Rotarski fant“, ki se je tako-le glasila:

Rotarski fant.

Rotarski fant sem jest,
Znam se povsod obnesť;
Da mi ga para ni,
Tega sim s' svest.
V tergu voz naložim,
Pokam glasnó za njim,
Hijo hoti!
Vedno kričím.

Dva močna konja imam,
Eden fuks eden pram;
Ko pod Ljubeljem sim,
Vole vjarmam;
Silim jih, sam tišim,
Skoraj da nisim gin,
Hijo hoti!
Vedno kričím.

Stišam voz na Ljubelj,
Hej! sem pa spet vesel;
Svoje blago oddam,
Kar sem ga vzel;
Živino izprežem zdaj,
Dam ji zobati kaj.
Kmal naložim,
Pokam nazaj.

Kar jez vem, da živim,
Radosten vedno sim,
Če tudi dostikrat,
Kaj preterpim!
Delam rad, pojem rad,
In pijem tudi rad;
Kdor bi mar žaloval,
Dokler je mlad!

Tukaj poglejte me,
Pera zavihane
Černega škarjovca
Kak mi stojé!
Kdor jih želí imet',
Naj jim gré sam na sled,
Jez jih ne dam
Za celi svet!

Močen sim, zdrav in čverst,
Ljub'co na vsaki perst,
Če bi brezvesten bil,
Znal bi s' natvest';
Dečve vse v me režé,
Drugim pa preč bežé —
Jez pa imam
Izvoljeno že!

In spet je donel vesel ropot od vseh krajev verlemu pesniku v pohvalo, ki ni nehal pred, da ni postregel še z eno, ki jo je zapel od svojega lastnega doma pod naslovom:

Zadovoljni Teržičan.

Sem Terčičán,
Deleč poznán,
Delam in pojem,
Rad sim štèmán.
Mi diší jéd,
Kaša, podmet.
Žganci in krape,
Tudi trijet.

Štruklje rad jem,
Vince pijem,
K mamki beržanki
Najrajši grém.
Kjer diši kljun,
Purman, kapún,
Serna, beržole,
Nisim begún.

Vname se plés,
Jez sem vmes;
Sučem dekleta
Bistrih očés.
Kdor me pozná,
Rad me ima
Bodi drugodi
Ali domá.

Ko gnjezdo tič
Ljubim Teržič,
Kjer se zdeluje
Kosa, mešič.
Da sim le zdrav,
Vse mi gré prav,
Bog daj, da srečno
Smert bi prestal!

Bravci „Novic“ že zdavnej vejo, kakošna bistra glavica je naš V. Kurnik, in danes smo imeli spet priložnost prepričati se, da ga smemo po pravici šteti v versto pravih národnih pesnikov, kteremu ne stopa kurji pot na čêlo, kadar Pegaza jezdari, ampak brez vsega truda in brez vsega napenjanja mu pesmi tekó tako preprosto in gladko, da je veselje. — Tudi pesmici „Savica“ in „Žalostni glas zvonov“ ste se lepo ujemale. — Izmed nemških govorov pa je bil posebno kratkočasen dogovor, kterega sta govorila „čevljar in krojač“. — Ko je bilo vse to pri kraji, se je začelo srečkanje, po kterem so se delili različni božični darovi, ktere so mili dobrotniki tudi letos prav bogato podelili verlim udom te družbe. Marsiktera hvaležna solzica se je svetila v očeh pridnih mladenčev, kteri res zaslužijo, da se jih spominja mila roka. Navadna večerna molitev in pesem je končala veseli večer te družbe. Veliko visokočastitih gospodov in gospej, podpornikov in podpornic in drugih prijatlov iz vseh stanov je bilo priča te lepe slovesnosti, ktera je bila zares prav serčna, domača in pošteno vesela. Serčno želimo, da bi se nam tù večkrat napravila taka veselica in da bi se družba množila od dne do dne in razcvetela v lepi edinosti. Pod krilom nevtrudljivega vodja gospod prof. Vončinata ji je vesel napredek gotov.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Letošnje leto ne bo rekrutbe, čeravno je bila že oklicana. Cesar sami so 26. dec. preklicali prejšni oklic, rekši, „da se je po domoljubnosti avstrijanskih narodov leta 1859 toliko prostovoljcov in po rekrutbi ravno tega leta tudi drugih novincov toliko nabralo, da ima armada skoro dosti vojakov; zatega voljo pa tudi v letu 1861 ne bo večja rekrutba kakor navadna“.

— Večkrat že v misel vzeta nova postava za rokodelstva in obertništva (Gewerbeordnung) je prišla zadnje dní lanskega leta na dan. Cesarski patent od 20. dec., kteri oklicuje novo postavo, ki šteje 160 razdelkov, določuje 1. dan majnika kot začetni dan nove postave V današnjem listu smo na strani 4. podali svojim bravcom kratek zapopadek o nji; z natisom cele postave bomo začeli morebiti v pervem prihodnjem listu. Natis cele postave ravno v našem listu se nam zato potreben zdí, ker bo treba, da ne samo rokodelci in obertniki jo bojo natanko znali, temuč tudi župani itd.

— Cesarski ukaz od 23. dec. določuje novo vodstvo tiste komisije, ki se pečá s poplačevanjem deržavnega dolgá, in ji daje obširnišo oblast.

— Po cesarskem ukazu imajo tudi v gornji Avstrii vse 4 kresije jenjati, in sicer najdalji čas do konca aprila t. l. Vradniki in služabniki, ki pridejo ob službo, se imajo kam drugam podtakniti.

— Novo postavo za žandarje izdeluje ministerstvo notranjih oprav. Po posebnem cesarskem ukazu bojo žandarji nek ostali v versti vojakov, sicer pa se bojo zlo prenaredili; tudi jih v vsem cesarstvu ne bo več kot k večjemu 9000; dozdaj jih je bilo blizo 16.000.

— Že več let so na Dunaji velike dnarne loterije, kterih dohodki (to je, kar čez izplačane srečke ostane), so namenjeni edino za občnokoristne reči. Letos mesca majnika bo spet ena taka velika dnarna loterija, ktere nas Slovence posebno zadeva. Od dohodkov te loterije je namreč po najvišjem cesarskem povelji namenjena ena polovica za to, da se napravi deželska norišnica (bolnišnica neumnih ali norih) za Štajarsko, Krajnsko in Koroško, in da se gluhomutnici celovški nakloni podpora, — druga polovica pa za to, da se sozida vojaška kopeljnica v peščanskih toplicah na Ogerskem. — Kdor praša po dobičku, ki ga ponuja ta loterija? temu damo vesel odgovor, da 300.000 gold. a. v. v vsem skupaj bo mati Fortuna (mati Sreča) iz te loterije med tiste razdelila, ki bojo srečne loze (srečke) imeli. Kdor bo tako srečen, da ga zadene perva dobivka, bo dobil 70.000 gold., — za njo pa prihaja še veliko imenitnih dobivk po 30.000, 20.000, 15.000, 10.000, 8000, 6000, 5000, 4000, 3000, 2000, 1000 gold. in tako dalje noter doli do 10, 8, 6 in 4 gold. V vsem skupaj je 4530 dobivk, s kterimi je založena ta loterija, in ki se bodo vzdignile 12. dan letošnjega majnika. En loz veljá 3 gld. nov. dn. Lozi so naprodaj pri vseh ces. davkovskih kasah, po vseh poštnijah in v mnogih štacunah; vseh skupaj se jih bo izdalo 270.000. Čigar loz je kaj zadel, dobí svoj dobitek izplačan 14 dní po vzdigovanji, pa ne drugač kakor da nazaj dá loz, in ne drugje kakor pri tisti kasi na Dunaji, ki jo ces. ravnavstvo loterijskih dohodkov nalaš za to postavi. Ker so dobitki podverženi štempeljnu, se mora štempeljska marka, primerna zadetemu znesku, prilepiti od zadi na loz, kteri je kaj dobil; kdor nima druge priložnosti dnarja vzdigniti, ga more tudi po pošti dobiti iz Dunaja. — Hajd! dragi bravci, čez loze! „Kdor ne vaga, je brez blaga“ — pravi star pregovor — al tukaj veljá še drug blag namen: sila nesrečnim ljudem, bližnim našim, ki so zgubili pamet, al kterim je nezgoda sluh in besedo odrekla, podeliti podporo, da se jim žalostni stan olajša.

Iz Štajarskega. Železnica, ki bo peljala iz Pragarskega v Kanižo, se bo začela še ta mesec.

Iz Tersta. Z našo železnico je križ. Do Nabrežine se ni moč po nji peljati in navadni vozovi jo morajo po drugi poti nadomestovati. Silni sneg, popred pa neprenehoma dež sta razmočila zemljo tako, da se med Barkolo in Grinjano tikama železnice gora udera; pa tudi cesta sama je tukaj tako pokvarjena, da bo treba tù jo popolnoma predelati, kar pa ne bo tako hitro storjeno.

Iz Marskega. Goveja kuga se razširja pri nas od tedna do tedna bolj. Dosihmal je v 31 vaseh v 46 hlevih 167 goved zbolelo, izmed kterih jih je poginilo 44, pobili so jih 157, ozdravilo se jih je le dvoje, in dvoje jih bo

še prebolelo. — Okoli Dunaja so se je že zlo odkrižali. Al v Šlezii na Pruskem se razširja kuga čedalje bolj; spet se je pritepla v 3 kantone; v okolici vratislavski (Breslau) je tako huda, da je več vasí popolnoma zapertih; v vsako vas gré vsaki dan po 20 do 40 vojakov z oficirjem, da se vstavijo okoli vasí in ne pusté nobene živine ven, nobene noter. — Saksonska vlada je ojstro prepovedala, da ne sme nobena živina iz Českega na Saksonsko; kdor se pregreší zoper prepoved, plača 10 do 100 tolarjev ali pa pride v ječo.

Iz Krakova 27. dec. — Tukajšni vradni časnik naznanja važen razpis gosp. ministra notranjih oprav do deželnega poglavarstva od 20. decembra, v kterem gledé na okoljšine in potrebe deželne razlaga političnim vradnijam, kterega jezika se imajo posluževati v svojih opravilih. Ena pervih rečí — pravi gosp. minister v tem razpisu — je, da si cesarske kancelije prizadevajo, zaupanje ljudstva vživati. To se pa drugač doseči ne more, kakor s tem, da kancelije, ki imajo z ljudstvom opraviti, ž njim govoré v njegovem jeziku in mu tudi dopisujejo v njegovem jeziku, ker le po tej poti more vradnik vse ljudém tako dopovedati, kakor je treba. Napačna in vzajemni razumevnosti nasprotna navada, ljudem pisma v nemškem jeziku pošiljati, ki nemškega jezika ne razumejo in ki si morajo še le tolmača iskati, da jim pismo razloží, je, ne gledé na mnoge druge napake, po dozdanjih skušnjah dostikrat kancelijam za tega voljo več opravila dala, ker zakotni pisači nevednim ljudém lahko černo namesto belo iz pisma povedó in jih tako zapeljejo, da si dajo po takih pisačih pisanja do gosposk v rečeh napravljati, ki so jasne že same po sebi ali pa popolnoma dognane, le da si krajcar zaslužijo. Zlasti takrat, ko imajo cesarske gosposke s občinami (srenjami) in s župani opraviti, je posebno treba, da se gosposka in županija prav razumete in se tako odpravijo vse berklarije zakotnikov. H koncu pa pravi omenjeni ministerski razpis, da za svoje notranje opravke in med seboj se imajo politične gosposke vedno nemškega jezika posluževati in nobenega druzega. — Upati je, da ta postava bo tudi v vseh druzih deželah našega cesarstva veljavo zadobila, kjer je enaka potreba kakor v Galicii, — tedaj tudi v slovenskih deželah.

Iz Benetk 25. dec. Danes je sam Bog odvernil grozno nesrečo, ki bi se bila v veliki cerkvi sv. Marka gotovo zgodila, ko se je težek četverovogelen kamen z stropa sprožil in s strašnim ropotom poleg prižnice v cerkev padel, kmali potem, ko so njih eminencija patrijarh odpridigovali in leco zapustili. K sreči ravno takrat ni bilo nobenega človeka okoli prižnice.

Iz Francozkega. Iz Pariza. Kar je prišel v zadnjem našem listu lanskega leta omenjeni spis „Papež pa kongres“ na dan, kteri s prederzno roko sega po papeževi svetni oblasti in hoče, naj bi sv. Oče vprihodnje le bili samo župan rimskega mesta in pa penzijonár katoliških vlad, se na Francozkem pa tudi skor v celi Evropi nič druzega ne govorí kakor od te, od nekterih preklinjane, od druzih močno hvaljene brošure, ktere dosihmal cesar Napoleon še ni zatajiti dal, tedaj on še zmiraj za njenega očeta veljá. Berž potem je rimska vlada po svojem poslancu v Parizu vprašala francozko vlado: kako in kaj je s tem spisom? Tudi avstrijanska, španjolska in napolitanska vlada so enako vprašanje zastavile. Minister Valevski je vse lepo potolažil, rekši jim, da „dokler bo on minister, se francozka vlada ne bo nikoli ravnala po besedah tega spisa“. Koliko veljavo ima pa to zagotovilo, bojo vlade tako dobro vedile kakor ves drug svet, kteri vé, da Napoleon je cesar in si sam minister ob enem; vsi njegovi ministri so le cesarjevi sekretarji. Vendar poslednje novice iz Pariza zagotovljajo, da zavolj teh homatij, ki jih je napravila omenjena brošura, se kongres ne bo razderl, ampak le za nektere dní zakasnil, — da kardinal Antonelli pride v zbor, in da angležka, ruska, pruska, švedska in sardinska vlada bojo podpirale francozko. — Da je omenjena brošura, ktere se je samo v Parizu berž 43.000 iztisov poprodalo, v papeževe dežele (Romagno) pa je je šlo kot listja in trave, na Francozkem zlasti med duhovšino velik hrup napravila, si lahko vsak sam misli. Škofje so pisali berž pastirske liste, al noben časnik se jih ne upa natisniti, ker tiskarska postava jim stopa ojstro na pete. Časnik „Univers,“ ki se je edini vzdignil zoper ta spis in je med drugim rekel, da — ako se to zgodí, kar bukve te zagovarjajo, „bodo prišle strašne prekucije in naše stoletje bo zapustilo naslednikom našim strahú in groze brez konca in kraja“, je bil vdrugič posvarjen; še enkrat, in zakljenkalo mu bo. Škof orleanski je svoj pastirski list premenil v „pismo katoličana“, in v tej podobi so ga natisnili nekteri časniki. Najhuje govorí škof v tem pismu zoper milošnjo, ki jo imajo po omenjeni brošuri katoliške vlade papežu dati ter pravi: „Kaj, ubogajme! Oj, če papež kadaj tako deleč pride, da bo milošine potreboval, jo bo z večjo častjo vzel iz rok ubogih kakor iz Vaših. 500 škofov, ki so se po celem svetu za papeža oglasili, bo že spravilo dnar za njegove potrebe skupaj, in ako bi treba bilo, bo katoliški svet mu tudi vojakov dal“. Pravijo, da cesar Napoleon bo zdaj le pazil: ali bi s svojimi nameni na Francozkem utegnil več zgubiti kakor z osvobodenim Rimom si pridobiti — in po tem bo ravnal. Govor, ki ga je imel na novega leta dan do poslancov tujih vlad, in kterega je vès svet radovedno pričakoval, je krotak, da je kaj. „Hvala lepa — je odgovoril papeževemu poslancu, ki po stari navadi v imenu vseh druzih srečo voši cesarju — za Vaše vošila; srečnega se čislam, da Vas danes spet opomniti morem, da, dokler je vlada v mojih rokah, sem vedno spoštoval stare pravice. Tudi Vas prosim prepričanim biti, da si bom vedno prizadeval — kolikor bo v moji moči — zaupanje in mir svetu dati“.

Pogovori vredništva. Gosp. Jak. Saj. v Kl: Prejeli vse in oddali. — Gosp. prof. J. T. na R: Hvala lepa za poslano; sicer pa nas bo in gotovo vse bravce našega lista serčno veselilo, ako bote spolnili, kar nam je pisemce Vaše obljubilo. „Novice“ so že adresirane.

Kursi na Dunaji

31. decembra 1859 — **v novem denarji.**

Deržavni zajemi ali posojila.		Druge obligacije z lotrijami.	
5% obligacije od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	68.—	Kreditni lozi po g. 100 . g.	105.25
5% nar. posojilo od l. 1854 „	79.50	4½% Teržaški lozi po 100 „	124.—
5% metalike . . . . „	72.80	5% Donavske parabrodske po g. 100 . . . „	101.50
4½% „ . . . . „	64.50	Knez Esterhazy. po g. 40 „	83.—
4% „ . . . . „	57.50	Knez Salmove po g. 40 „	41.—
3% „ . . . . „	43.50	Knez Palfyove po g. 40 „	38.50
2½% „ . . . . „	36.—	Knez Claryove po g. 40 „	36.25
1% „ . . . . „	14.—	Knez St. Genoisove po g. 40 „	38.50
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)		Knez Windischgräz. po g. 20 „	23.—
5% dolnjo - avstrijanske g.	91.—	Grof Waldsteinove po g. 20 „	28.50
5% ogerske. . . . . „	74.25	Grof Keglevičeve po g. 10 „	15.50
5% horvaške in slavonske „	73.—	**Denarji.**	
5% krajnske, štajarske, koroške, istrijanske . „	76.—	Cesarske krone . . . g.	17.—
Deržavni zajemi z lotrijami		Cesarski cekini . . „	5.89
Zajem od leta 1834 po 250 „	367.—	Napoleondori (20 frankov) „	9.93
„ „ „ 1834 petink. „	365.—	Souvraindori . . . . „	17.05
„ „ „ 1839 . . . „	122.—	Ruski imperiali . . . „	10.15
„ „ „ 1839 petink. „	115.50	Pruski Fridrikdori . . „	10.65
4% narodni od leta 1854 „	112.75	Angleški souvraindori . „	12.45
Dohodkine oblig. iz Komo „	16.75	Louisdori (nemški) . . „	10.10
		Srebro (ažijo) . „	24.—

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.